

ZAVESTI
INGRID BERGMAN

KRIS GRINHALG

Prevela
Branislava Radević Stojiljković

Laguna

Naslov originala

Chris Greenhalgh

SEDUCING INGRID BERGMAN

Copyright © Chris Greenhalgh, 2012

Translation copyright © 2013 za srpsko izdanje, LAGUNA

Posvećeno Rut, Solu i Itanu

Kupovinom knjige sa FSC oznakom
pomažete razvoj projekta odgovornog
korišćenja šumskih resursa širom sveta.

SW-COC-001767

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

Ne bez razloga (jer je posedovao žestok ciganski šarm, a i zračio je opasnošću), ona se ludo zaljubila u Kapu. A on je bio ono pravo.

Dejvid Tomson, *Ingrid Bergman*

Trenutak poverenja. Zeleno svetlo je blesnulo. Nemam vremena za razmišljanje, a i nije potrebno da skočim – vazдушna struja od propelera naprosto me je isisala kroz vratanica. Odmah počinjem da padam mlatarajući raširenim rukama i nogama, a grmljavina transportera gubi se u kovitlacu oblaka nada mnom.

Imam ašov u rancu, po jedan foto-aparat vezan remenom za svaku nogu, četuricu u džepu na grudima. Jakna mi se naduvala od udara bočnog vetra. Obrazi mi bride kao da sam išamaran, a ruke su mi ukočene od hladnoće. Kao da mi je istisnut vazduh iz pluća.

Baćen sam naglavačke, tumbam se poput ptice u oluji. Utroba mi postaje tečna. Sadržaj želuca klizi mi u usta – mučninu budi mešavina kafe, viskija i kajgane. Oči me peku od suza. Uspeo sam da se ispravim. Odbrojavam: jedna hiljada, dve hiljade, tri hiljade, i povlačim uzicu. Padobran se šušteći izvlači i smesta razvija, rascvetava se u svilenu baziliku nad mojom glavom. Onaj olovni osećaj nestaje i postajem svestan iznenadnog bestežinskog stanja, njihanja, dok se rukama čvrsto držim za remenje.

Jedan galeb lebdi nepomičan, blago povijenih krila, ne mari što je ovo Nemačka niti što smo prešli Rajnu. I za trenutak izgleda kao da zapravo uopšte ne padam. Umesto toga, osećam se kao da plutam, kao da me održava neka nevidljiva sila. Pročišćen, bez straha i podstaknut obnovljenom energijom, izgleda – da – izgleda da letim, bačen naviše kao golubica.

Tlo se širi poput mape ispod mene: pravougaonici sveže uzorane zemlje, uredno izbrazdane, nekoliko seoskih kuća i pomoćnih zgrada, nejasno paperjasto drveće. Odveo sam kontaks i načinio nekoliko snimaka. Nema vremena za trikove, samo uzastopno okidam. Svuda oko mene vetar nosi ljude Sedamnaeste vazduhoplovne divizije kao semenke javora, sa šlemovima postavljenim mrežicom na glavama i najnovijim pismima kući. Osetio sam nekoliko kapi za koje sam pretpostavio da moraju biti kiša. Ali nisu kiša. Na klobuku se kondenzovala para i curi mi na gole ruke i lice. Osećaj hladnoće, prsti su mi utruli. Vodim računa o tome da vlaga ne zamuti objektivne.

U roku od nekoliko sekundi sve se menja. Meci mi zuje kao stršljeni oko glave. Jedan mi je načinio rupu u padobranu. Čuo sam zvuk probijanja tkanine. Sagnuo sam glavu pod šlemom ka grudima, trudeći se da budem što manji. Kontaks držim uz lice i neprekidno okidam. Vlažna jeza širi mi se niz leđa.

Čini mi se da će proći čitava večnost dok ne stignem na tlo, mada je u stvarnosti posredi manje od jednog minuta. U glavi mi se brzo smenjuju misli o mnogo čemu – o ženama koje sam voleo i izgubio, o majci kako je pobegla od fašista iz Budimpešte i o tome kako mi se očajnički piša.

Padobranici sporo klize u dijagonalama. Većina je u redu, ali jedan od njih nema sreće. Po putanji kojom se kreće

shvatam da ide pravo ka električnim kablovima. Mora da i on to vidi dok lebdi, sporo kao u snu, nemoćan da promeni put, žrtva vetra. Pozelel da mu doviknem nešto, ali nema šanse da bi me čuo, a ionako ne može ništa da uradi. Telo mu deluje sićušno. Maše nogama u pokušaju da promeni kurs, rukama trza remenje i na kraju mu se usta otvaraju u bezglasnom kriku kao da će ga to podići onih desetak centimetara koliko mu treba da prođe iznad žica. Put mu je užasno neizbežan. Sleteo je pravo na tamne linije, padobran mu se izduvao i zgužvao preko žica. Nekoliko sekundi se panično previja i grči, ali okačen kao lutka, postaje laka meta mitraljescima. I nije on jedini. Još nekolicina se ljuljaju pogođeni, petnaest metara iznad zemlje, na drveću bez lišća, tela im se njišu na konopcima padobrana što podsećaju na smežurane voćke.

Ima li usamljenijeg načina da umreš?

I pre no što sam pojmio, predeo se uvećava i čuje se pištavo zviždanje. Vetar komeša vrhove drveća. Zemlja kao da skače ka meni. Shvatam da je tamna tačkica što skakuće ispod mene zapravo moja senka i da jurim ka njoj. Nisam zaboravio da držim noge skupljene. Remenje mi se zariva u butine. Čvrsto držim kontaks i s treskom padam na zemlju. Osećam udar u plućima. Auh.

Nekoliko sekundi ležim licem ka zemlji i proveravam jesam li povređen, zapažam udaljen bol u članku, prodoran bol u kolenu. Mora da sam nezgodno pao, ali ništa nije slomljeno.

Zemlja je tvrda uprkos tome što je ojužilo. Još ima leda tu i tamo, te se na njemu uočava moja vojnička uniforma. Ustajem, noge mi klecaju, i skupljam padobran kao zguljenu kožu. Odmah tražim zaklon. S moje leve strane je brisani prostor. Najbliža zgrada, u kojoj su snajperi, nalazi se pravo

preda mnom, udaljena nekih četiristo pedeset metara. Brezov šumarak je na otprilike polovini te razdaljine, s moje desne strane. Uvlačim vazduh u pluća i trčim – krećem se cikcak, dok mi ašov poskakuje u rancu, a kamera me udara po grudima.

Odabrao sam najdeblje stablo koje sam mogao da nađem, proverio fokus kontaksa, čučnuo i oslušnuo. Zvuk puščane paljbe prigušen je predelom, meci rikošetiraju o drveće, tako da isprva gledam u pogrešnom smeru. Na desetine vrana se poput eksplozije podižu uvis. Od gruvanja granata podrhtava zemlja pod nogama.

Dok podešavam aparat, svetlost između tamnog granja je avetinjska, nebo je gusto istačkano transporterima i padobranima koji i dalje lelujaju kao džinovske spore ka zemlji. Prsti mi se lede, ali noge i leđa su mi obliveni znojem. Žedan sam, grlo me peče i sad osećam zaista očajničku potrebu da mokrim – delom zbog hladnoće, ali i zbog straha. Koleno me i dalje boli. Metalni ukus u ustima tera me da gutam.

Uginula stoka i konji leže smrznuti u neobičnim pozama po poljima. Smrad u nozdrvama dodatno pojačava mučninu. Nemoguće je odrediti gde je sunce iza oblaka. Završavam jedan film, zatvaram ga u metalnu kutiju, ubacujem novi, premotavam. Zatvaram aparat i ponovo počinjem da okidam.

Otpor je žestok ali ograničen, stešnjen u pet-šest seoskih kuća i jednu pomoćnu zgradu. Artiljerija je obavila svoj posao. Kuće gore. Dim je isterao prve zarobljenike, s rukama podignutim na glavu, ambari su uglavnom uništeni. Razotkriveni su i vidljivi unutrašnji zidovi pa je teško poverovati da su samo nekoliko minuta ranije tamo unutra bili ljudi, a izgledaju i neobično male te sobe, nekad nastanjene. Seljaci poslednji beže – jedan starac bezizražajnih očiju, njegova

zabračena žena, koja nosi ono malo stvari što je uspela da spase, i njihovi unuci, dečko i devojčica, previše paralisani od straha da bi plakali.

Do jedanaest pre podne već imam nekoliko rolni filma, uključujući i one sa snimcima padobrana što vise sa žica kao čarape s krevetskog uzglavlja, bolničara što zbrinjavaju ranjene i ogromnog transportera što nisko nadleće drveće. Na kutiji sam napisao *Mart 1945*. Dobar posao je obavljen za jedno prepodne. Vreme je za cigaretu i gutljaj viskija iz čuture.

I tek sad mi izgleda bezbedno da mokrim. Sanjarim o olistalom drveću, poljima zrele pšenice i duplericama u *Lajfu* s mojim fotografijama što pokazuju svetu šta se desilo ovde, u okolini Vezela. Dok ta blažena vizija traje, zamišljam sebe u naručju neke boginje koja me miluje po kosi i prekriva mi lice poljupcima s tragovima ruža za usne, i onda je sve dobro.

Sanjarenje ne traje dugo. Drvo uz koje sam se olakšao potamnelo mi je pred očima kad sam ugledao znak: ACHTUNG! MINEN!*

Sledeća četiri sata, dok ne stigne tim minera, provodim nepomičan, pušeci cigarete, proveravajući fokus objektivna na aparatima, trudeći se da ne izgledam zabrinuto.

Gotovo da je prestala da diše, stežući stomadne mišiće, odupirući se porivu da se igra s mindušom. No nije mogla da spreči misli da jure niti da ignoriše komešanje u sebi, onaj podstrek ambicije koji je nosi.

* Nem.: Pažnja! Minirano! (Prim. prev.)

Da li razmišlja o tome hoće li pobediti? Ne može da misli toliko unapred. Je li to zaslužila? To je već drugo pitanje.

Trudila se da uspori snažne udarce srca, da uspostavi kontrolu nad disanjem. Utišalo se sve oko nje. Čula je kako je Dženifer Džouns, prošlogodišnja dobitnica, pročitala imena nominovanih – njeno sopstveno ime, zatim ime Klodet Kolber, pa Bet Dejvis, pa Grir Garson, Barbare Stenvik – a svako ime najavljeno je sa istim uzbuđenjem što obećava briljantne stvari. Kao sneg, pomislila je.

Zavladala je tišina. Koverat je otvoren, šuštanje papira uhvatio je mikrofon što stoji nasred pozornice kao suncokret.

Dograbila je za ruku muža, koji joj je sedeo sleva, a s desne strane je osetila stisak svog producenta Dejvida Selznika. U prostoriji je napeto. U tom trenutku joj je teško da uspostavi veze između stvari.

Kad su izgovorena četiri skandinavski sloga njenog imena, zazvučala su udaljeno, neobično strano, neprepoznatljivo. Graumanovo kinesko pozorište ispunio je aplauz i sve oko nje je oživelo.

„To si ti“, rekao je Selznik. „Pobedila si. Ti si pobedila!“

„Idi po njega“, rekao joj je Peter.

Ingrid je ustala, a sedišta iza nje se podiglo. Sve je haotično: iznenadna glasna muzika, blicevi foto-aparata, urnebesna pljesak i reflektori.

Malo je sagla glavu, napetih čula, očiju blistavih od mora muške pažnje oko sebe. Teže je koračati pravo nego što je zamišljala. Uhvaćena je snažnom strujom naklonosti i ona je nosi, a stomakom joj se širi vrešina. Taj osećaj postaje sve jači. Dlanovi su joj vlažni, a obraze joj obliva rumenilo kao da je već popila čašu vina.

Fotografi se tiskaju i blicevi sevaju, hvatajući trenutke te blistave večeri. Ona je bez šešira, jednostavno obučena,

s dugom ogrlicom od perli što joj visi do struka, u ravnim cipelama i minimalno našminkana, i sav njen trud da postigne uzdržanu eleganciju deluje nesrazmerno i nedovoljno u poređenju s elegantnim šeširima i tačkastim velovima njenih koleginica koje su takođe nominovane. Za trenutak je osetila kako je jezivo izložena.

Pre samo šest godina bila je sasvim nepoznata u Holivudu, a imala je strani akcenat, koji su često greškom smatrali nemačkim otkad je počeo rat. Ingrid se stoga i dalje oseća kao tuđinka. Međutim, imala je sreće s *Kazablankom*, ostavila je pečat u filmu *Za kim zvona zvone* i sad je pohvaljena za *Plinsku svetlost*; *Kovčeg za Saratogu* i *Začaran* samo što nisu počeli da se prikazuju u bioskopima širom Amerike, a za Božić počinje snimanje *Zvona Svete Marije*.

Kasnije će joj biti žao što je veće proteklo tako brzo, što se trenutak nalik na san tako brzo završio. Kasnije će se osećati prevareno i dugo će oživljavati to iskustvo. Ali u ovom trenutku bezmalo trči na pozornicu.

Sećala se kako je pomislila da je važno držati glavu mirno. Posle toga, sve je bilo u magli. Sećala se kako je udahnula da se smiri. Ako je malo i oklevala nad mikrofonom, bilo je to samo zato što su joj se svetla delila i rasipala u milion niti. Ukoliko je i bila svesna publike, njihovih sivih lica na bleštavoj pozadini, to je samo zbog sveopšte tišine.

„Želela bih da zahvalim Akademiji što me je počastvovala ovom nagradom.“

Mikrofon joj je uhvatio blag drhtaj u glasu, ali ton joj je ženstveno promukao, ne devojački, i znatno niži od glasa Dženifer Džouns.

Dlanovi su joj vlažni, prsti se igraju statuetom, a ruke su iznenađene njenom težinom. Statua ju je povukla kao

gravitaciona sila a ona ju je snažno uhvatila, uživajući u osećanju posedovanja.

Koliko samo želi da su joj roditelji živi i da mogu ovo da vide. Ili njena tetka Muti. Bilo ko od njih. Pomislila je na Piju, svoju šestogodišnju ćerku, kod kuće u krevetu, usnulu. Hoće li ona shvatiti šta ovo znači? Neće, naravno. Verovatno sanja kako vozi bicikl, one prve nesigurne pokušaje od juče, kad je ostavila majku da trči za njom raširenih ruku ne bi li je sprečila da padne. I sad je osetila potrebu da raširi ruke i da je zgrabi.

Dok je i sama bila mala devojčica, Ingrid je imala naviku da gleda kroz duge i savršeno raspoređene trepavice ispod šišaka. Isti taj pogled je uputila i sada, dok su joj svetla probadala oči.

Prirodno, nervozna je, srce joj ubrzano lupa, reči pokušavaju da se poređaju i pripreme u ustima. Ali istovremeno joj je i divno i to joj vraća pribranost, koja joj se polako širi u glavi i do nogu, do reči koje će kazati, i zatim čuje sebe kako ih izgovara i kako ih ozvučenje baca nad stotine sedišta.

Lice joj je obasjano, na oči joj naviru suze. Pomišlja kako bi mogla zaplakati, ali ne plače, bar ne stvarno. Za ovo je radila, za ovo se pripremala celoga života i neće sad da kvari. Polako se smiruje drhtavica u njoj.

„Daću sve od sebe ubuduće da ovo opravdam“, rekla je.

Aplauz, ovoga puta dug i topao, odjekuje teatrom u nizovima talasa što se preklapaju, dok ona ljupko i bez žurbe odlazi s pozornice, dok je Dženifer Džouns prati.

Iza scene je posmatrala Binga Krozbiya i Garija Kupera kako se šegače na bini, uživajući u muškom drugarstvu i onoj energiji humora u kojoj voli i sama da učestvuje na snimanju.

Kasnije, na zabavi koju je priredio Dejvid Selznik, okrenula se mužu i zapazila kako je tih i rezervisan. Možda mu

nije lako da prihvati ogroman značaj onoga što se upravo dogodilo. Trudi se da izgleda zadovoljan, primetila je, ali uglovi usana mu se trzaju. Očigledno je da smatra odvratnim ovo preterano hvaljenje i opšte laskanje. Mora da ga vređa što svi žele da razgovaraju s njom, ulaganje štampe, to što je ostavljen sam za stolom da čačalicom isteruje svoje glavo parče mesa između zuba.

Shvatila je da nije bio sam s njom ni trenutka otkad je primila nagradu. Kad je konačno uspeo da joj se približi, učinio je to zato da joj kaže da krenu ranije. Kruto se nasmešio i dodirnuo joj ruku samo jednom, kao da je teši u nekoj velikoj žalosti. Kasnije se neće sećati da je pristala i da je nalazila izgovore, ali sećaće se vožnje kući samo nekoliko minuta posle ponoći, s ćutljivim Peterom kamenog lica pored sebe i kako im se noge nisu dodirivale dok su sedeli na zadnjem sedištu automobila.

„Zar ti nije drago?“

„Ništa manje nisam ni očekivao.“

Peče je u stomaku. „Zaista si mislio da ću ga osvojiti?“

„Imali bi posla sa mnom da ti ga nisu dali.“

„Ne izgledaš mi srećan.“

Posmatrala je bulevare s drvoredima kako promiču pored njih, s negovanim travnjacima i kućama u stilu hacijendi. Avenija severni Ferfaks prelazi u Bulevar sumraka, koji se pak utapa u Zapadni bulevar sumraka. Ona zapaža kako se odrazi roje, drhtavi kao projekcija unazad na prozorskim staklima.

„Shvataš li šta to znači?“

Vibracije motora mešaju se s mirisom benzina, što u njoj izaziva gađenje. I Peterova kolonjska voda postaje deo toga.

„Šta to znači?“

On se osmehnuo i poljubio je u obraz. „Ništa.“

Kola usporavaju i skreću u Benedikt kenjon. Ona shvata da je gladna. Stalno je gladna. Sad ju je glad pogodila kao da joj je neko upalio svetlo u glavi. Otišli su pre nego što je poslužen desert, pre nego što je počeo ples. I mada zna da ne bi trebalo, sad kad sedi sa zlatnom statuetom u rukama i dok njeno ime svi izgovaraju a grad je osvetljen i treperi kao voz spolja, oseća se nemalo otupelo i bezvoljno.

2

Naučio sam da spavam bilo gde.

Noćas ću, međutim, biti u hotelskoj sobi u Parizu, s kadom, bocom skoča i dugmetom odmah pored kreveta, koje mogu da pritisnem i zatražim poslužnje u sobi.

Na ulicama se ovog majskog dana zvuci klicanja mešaju sa crkvenim zvonima, automobilskim sirenama i mirisom slobode, koji se širi kao gas. Na hiljade ljudi maše trobojkama kućne izrade i vitlaju američkim zastavama s previše pruga ili premalo zvezdica. Sirene oglašavaju konačni prestanak vazdušne opasnosti.

Irvin daje uputstva dvojici muškaraca s filmskim kamerama, iz jedinica za signalizaciju. Kamermani uživaju da budu napolju na vozilima i slušaju brujanje gomile što slavi. Ali džip se toliko trza i koči tako naglo da je teško održavati stabilnost objektiva.

Ja sedim u uglu sa spremnim rolejfleksom i kontaksom dok džip prolazi kroz masu. Za slučaj da neka kamera zastane, uskačem ja da slikam. I okidam kao lud.

Iznenada svi mladići žele da se rukuju s nama. Neki su se popeli na drveće ili uzverali uz ulične svetiljke pa vise

odozgo i podižu slobodnu ruku da nam salutiraju. Žene nam utiskuju poljupce na obraze, pune nam ruke cvećem. Očevi su podigli decu na ramena da bi videla iznad gomile. Jedna kaluđerica s naočarima za sunce maše maramicom. Dva žandarma sa šapkama zabačenim na potiljak priključila su se slavlju radije nego da održavaju mir. Lokalne gospođice, u širokim suknjama i lakim haljinama sa cvetnim dezenom, pevaju Marseljezu.

Žene izgledaju lepo, onako kako samo Francuskinje umeju – s onim urođenim devojačkim držanjem i elegancijom. Kao da je ženstvenost ovde izmišljena, zajedno s parfemima, dobrom kuhinjom i bezobraznim donjim rubljem.

Jedna devojka preplanulih nogu i kose skupljene visoko iznad čela vozi bicikl i trudi se da održava ritam s džipom. Suknja u obliku abažura za lampu podiže joj se dok okreće pedale i ritmično otkriva pogledu pohotna ružičasta bedra. Ona to zna i, smešeći se, jednom rukom drži suknju da joj se ne podigne potpuno. Izgleda da uživa u tome što gledamo, kao i u vetru u kosi.

Uspeo sam da snimim nekoliko rolni filma, samo slikajući ono što vidim. Ljudi plaču, mnogo su srećni. Izgleda kao da su svi stanovnici Pariza na ulicama, da izlaze i popunjavaju sav raspoloživi prostor, da se penju na ograde, skupljaju na balkonima, jedan dečko se uspravio na kipu kao Kupidon na torti. Grupa staraca se okupila oko oglasne table, čitaju o nemačkoj predaji, moraju da vide crno na belo kako bi se uverili da je rat u Evropi konačno gotov.

I zaista jeste. Razmišljam šta to znači za mene. Konačno ću moći da operem zube četkicom a ne prstom. Moći ću da se brijem pred ogledalom, a ne pipajući. To znači da ću moći da platim nekom klinцу da mi ponovo očisti čizme. To znači svež hleb i sir umesto sledovanja. Možda i narandže.

Sapun i šampon. Čisto rublje. Viski u pravoj čaši umesto u šolji za pranje zuba. Sloboda da idem kud god poželim i razgovaram s kim god hoću – i niko neće pucati na mene kad podignem foto-aparat.

Uopšte ne tražim specijalne uglove niti išta slično. Ništa naročito maštovito. Usredsredio sam se jedino na to da budem dovoljno blizu da vidim izraz na licima ljudi, da ih uhvatim objektivom i okinem. Za to treba samo biti osetljiv za pravi trenutak i imati mirne ruke, brzo oko i volju da se nagneš napred. S foto-aparatom ne možeš izbeći da imaš tačku gledišta.

Ponovo su otvoreni vinski podrumi zazidani tokom rata. Liči na otvaranje faraonskih grobnica. Kroz prozore dopire snažan miris bačvi i zatvorenih aroma Burgundije, preplavljuje ulice, pruža se avenijama kao nežna mirisna traka. Restorani i bistroi su prepuni zahvalnih vojnika. Jelovnici su možda malo kraći a neka vina kisela i s ukusom plute, ali posle prvog gutljaja to niko ne primećuje; svaka sledeća čaša ima ukus nektara naročito varenog.

Pijemo da proslavimo. Pijemo da zaboravimo. Pijemo jer pijanstvo pomaže da košmare zadržimo na uzdi.

Irvin me podseća na plesne dvorane u Ri de Lapu, na kazino *Anijen le ben*. Ako imaš dovoljno novca, kaže, tamo su devojke koje rade kao modeli oko Jelisejskih polja. Ukoliko nisi baš toliko pri parama, uvek je tu *Mezon de nasion*, sa svojom Orijentalnom sobom i grafikama planine Fudži, i s pouzdano sočnim mladim devojčkama. Ili, ako si spao na poslednji su, i dalje je tu Bastilja. Tamo ćeš, kaže, među senkama i mučno sladunjavim mirisima naći žene s očima

iscrtanim kolom i sa crnim okovratnicima, koje su, doduše, malo starije, ali svejedno šire noge i pružaju lud provod.

Pravo je čudo što se grad ne sruši, kaže, od svega ovoga što se dešava.

Završili smo u bistrou *Dom* oko ponoći. Stolovi su puni. Svi prozori su otvoreni. Debeo sloj dima lebdi ispod tavanice i plovi, kao i razgovor, napolje na vazduh. Buka je užasna. Muškarci i žene se tiskaju jedni uz druge tako blizu da gotovo možeš osetiti fermentaciju. Ubrzo je Irvin nestao s devojkom o jednoj ruci, s madmoazel dugih trepavica što gleda naviše u njega – s obožavanjem ili pijano, teško je odrediti – dok je drugu podigao da mi bespomoćno mahne u znak pozdrava. Jadna budala. Ne može da odoli.

U isto vreme postao sam svestan treperenja boja i mirisa s moje leve strane. Među grupom prijatelja sevnulo je žensko lice, široko kao mačje. Nastavila je da pogleda u mome pravcu, a onda se pretvarala da ne gleda. A kad me pogleda iskosa, kao da mi se čitava prostorija iskrene pred očima. Probio sam se do mesta gde stoji, s namerom da uspostavim nekakvu ravnotežu.

„Amerikanac?“, reče ona.

Odmahnuo sam glavom. „Mađar. Iz Budimpešte.“

Ona pokaza na moju uniformu. „Boriš se s Amerikancima?“

Izvadio sam novinarsku propusnicu i pružio joj je.

Ona ju je razmotala, pogledala moju fotografiju veličine kao za pasoš, sa službenim pečatom, i pročitala. „Kapa?“

„Vidiš ovo?“, rekoah ja. „Potpisao je Ajzenhauer lično.“

Ona polako klimnu glavom, impresionirana.

Usred gužve i gungule oko nas, ona zrači svežinom cvećare. Lice joj je vedro i otvoreno, oči sveže kao istopljeni sneg. Igra se prstima, pokazujući time da želi cigaretu. Mora da je videla kako američki vojnici bacaju pakle kamela iz džipova.

Izvukao sam cigaretu iz kutije i posmatrao kako je uzima jednom rukom, stavljaajući drugu ruku preko grudi.

Prepipavam džepove u potrazi za šibicama.

Ona drži cigaretu podignutu i spremnu. Plavičasti plamen osvetljava joj lice. Zabacila je kosu nazad i zatakla je za uho. Oči su joj zelene, dužice poprskane tačkicama boje lešnika. Na kopcima joj je plava boja, kao polenov prah. Kroz opore mirise bara probija se njen slatkasti parfem.

„Sviđaš mi se“, reče.

„Ne poznaješ me.“

„Možemo poraditi na tome“, odvrati ona, ovoga puta na francuskom.

Neko je dirljivo nespretno zasvirao na violini, uspevajući da proizvede nekoliko romantičnih trzaja. Kad bih zatvorio oči, mogao bih da se vratim u *Kafe modern* u Budimpešti, subotom uveče.

Ona izgleda napeta i puna iščekivanja. Zapažam kako drži cigaretu na izvesnoj udaljenosti od tela, kao da je spremna da je nekom da. Zapažam i bledu prugu kože na trećem prstu njene leve ruke, odakle je sklonjena burma. I ima nečeg krhkog u njoj što u meni budi želju da je zaštitim, da raščistim prostor oko nje, da se uverim da je dobro.

Posle nekoliko stidljivih reči i malo ljubljenja, brzinom nalik na san, sami smo u toplom polumraku moje hotelske sobe, dok svetlost automobilskih farova pod raznim uglovima šara po zidovima.

Izvukla je jednu jedinu ukosnicu iz punde. Pletenica se razmotala i pala kao uzdah. Podižući haljinu, odiše slatkim mirisom, mešavinom arome šampona, duvana, ruža za usne i pudera. Izgleda kao da teče naviše. Tkanina joj zapinje za delove tela dok je svlači preko glave. I s vrtoglavicom, kao da udišemo helijum, spuštamo se, uranjamo jedno u drugo.

Posle, goli i dokoni sedimo u krevetu i delimo cigaretu.

„Neću ostati“, reče ona.

„Možeš ako želiš.“

Milujem je po kosi, koja izgleda kao da varniči u tami i menja boju mojih prstiju dok ih provlačim kroz nju. Palim lampu. I tek sada vidim debelu liniju koju je izvukla olovkom po zadnjoj strani nogu da izgleda kao da nosi čarape.

„Ujutru ću otići“, reče.

„A ja ću po podne još biti ovde.“

Nasmešila se, pogledala naokolo po sobi, po oskudnom nameštaju i haosu od časopisa i odeće. Uglledala je foto-aparate na podu, u torbi pored čizama, ali izgleda da je najviše zanima moj šlem. Iznenađena je koliko je težak, za trenutak ga je držala obema rukama kao da mu odmerava težinu. Zatim ga je probala. Prevelik joj je, sa svih strana joj izviruju plavi pramenovi. Nakrivila ga je i pogledala se u ogledalu, posmatra kako joj se klima na glavi, a zatim ga skida. Kad sam video kako je na remenju ostala jedna duga plava vlas, nešto mi se skupilo u grudima.

U belom garderoberu od poda do tavanice vise nizovi haljina, na jednom kraju crnih, na drugom belih, a između svih ostalih boja – marinskoplave, boje kamelhara, boje limuna, plavozelene, purpurnocrvene. Ingrid ih gleda, s rukama na bokovima, i mršti se. Večernje haljine, koktel-haljine, balske haljine, kratka bunda od lasice. Vise kao njene senke zakačene za zamišljenu siluetu. Prelazi po njima vrhovima prstiju, uživajući u odgovoru različitih tkanina. Prožima je pucketava struja dok oseća kako joj tekstil zapinje za nokat.

Sada kad je čuvena i priznata, ne može da izvuče bilo šta i navuče na sebe; mora da pazi na sve što nosi jer će biti zapažena i u časopisima će komentarisati njen stil oblačenja. To je činjenica, posledica njenog uspeha i nema svrhe nervirati se zbog toga.

Trudi se iz sve snage da sačuva privatni život, da obema nogama čvrsto stoji na zemlji. Radi naporno, i dalje je posvećena i profesionalna. Poznata je po predanosti kojom kreira uloge, po tome koliko je uverljiva u njima. Ipak, ponekad joj se čini da se barijera između javnog i privatnog života gubi i da se te dve sfere neprimetno mešaju kao susedne boje u spektru. I stoga shvata kako je lako postati zaveden statusom zvezde, podleći njegovim opasnostima. Dovoljno često je videla kako se to događa. Njen muž je svakodnevno na to upozorava i podseća je da se mora čuvati.

Razmišlja o tome kako si jednog trenutka mlada devojka – devičanski smerna i nesigurna – što pokušava da dobije manje uloge u pozorištu u Stokholmu. A već sledećeg si potpuno odrasla žena i holivudska glumica koja prima Oskara.

Kako se to dogodilo?

Ponekad ni sama u to ne veruje.

I neobično je što i takav život posle nekog vremena postane običan. Putovanja avionom, bazeni, nakit i skupocena odeća, sve to postaje svakodnevica kao i sve ostalo. I pomišlja kako je ludo što neko vreme zaista možeš da zavaráš sebe da je to ono što si stvarno želela. Kad si zarobljena u tom suncem obasjanom mehuru, ušuškana u raskoši, lako je poverovati da si nadomak ispunjenja svih svojih snova.

I zašto uopšte želi da bude filmska zvezda?

Zato što nije sasvim dovoljno biti samo to što jesi, bar tako pretpostavlja. A osim toga, zaista voli to neobično,

začarano stanje u koje ulazi kad priprema ulogu. Način na koji može da se krije i prebaci u neko drugo vreme i na neko drugo mesto, da uroni u neki drugačiji život kao u kupku, sve dok on ne postane stvaran. I onda dođe do tačke kad je preuzme. Kad je obuzme energija. Kad oseti vrućinu iza ušiju. Kao da zakorači u neko tajno postojanje, kao da joj je dozvoljen pristup u misteriju drugog ljudskog bića i da samo ona ima ključ. Isto onakvo naježeno uzbuđenje kakvo te obuzme kad ti neko neočekivano dotakne vrat. To je neverovatno intimno, iznenada sve vidi nekako iskosa, onako kako to vidi lik koji tumači. Kao da istovremeno živi dva života, i uživa u tome.

Njen dar joj pruža snažno zadovoljstvo; izgubi svaki pojam o vremenu kad je na snimanju, a kad ne radi, oseća se kao da traći dane ni u šta. Ona to vidi kao dug svetu, kom treba nešto da doda, da stvori nešto vredno; oseća da mora da zaradi mesto u njemu.

Ali ni to nije sve. Ima još nešto, zna to vrlo dobro. U trenucima ranjivosti oseća se kao samozvana varalica koja je preuzela njeno sopstveno telo, nekako je osvojila i potčinila, poput parazita koji joj polako izjeda meso. Prisustvo te druge žene doživljava kao negativ, kao mračnu drugu što joj prodire kroz kožu i ostavlja svoj pečat. Ponekad je oseća kako joj nagrizi unutrašnjost poput kiseline, peče i spaljuje ono što je od nje preostalo, tako da čak i posle stojećih ovacija ona i dalje ima poriv da otrči u kupatilo i isplače se.

Trebalo je vremena, ali pomirila se polako s tom izloženošću. Zaključila je da fotografije i filmovi počnu da žive sopstveni, zaseban život, daleko od nje same. Uglavnom uspeva u tome, uz pomoć muža, koji je i njen menadžer i koji se svesrdno trudi da probuši onaj holivudski mehur i spreči da joj uspeh udari u glavu.

Pa ipak, kad je pozvana da, zajedno s Larijem Adlerom i Džekom Benijem, pomogne u zabavljanju trupa na završetku rata, zgrabila je tu priliku da umakne, da ponovo otkrije sebe, da udiše okrepljujući vazduh slobode na dalekim obalama.

Nije bila u Evropi još od pre Pijinog rođenja. Peter se složio da bi bilo dobro za nju i za njenu karijeru da proširi publiku. No sad kad je ušao i video je zamišljenu pred otvorenim ormarima, kao i kad je spazio nekoliko kofera položenih na krevet i mnoštvo haljina kojima ih puni, upitao ju je: „Na koliko dugo odlaziš?“

Ingrid ne treba da brine. Samo je zadirkuje. Poljubio ju je u čelo, toplo i nežno, premda s maglovitom primesom pokroviteljstva – ali to joj ne smeta, jer on je uvek takav i ona je na to navikla. Ne vređa se, štaviše, smatra to privlačnim. Odgovorila je sa istinskom privrženošću, iako je u zagrljaju bilo malo topline.

„Nemoj da jedeš previše sladoleda“, reče on.

„Šta ćeš uraditi? Ukinućeš mi izdržavanje?“

„I nemoj previše da piješ i pušiš. To loše utiče na ten.“

„Još možeš da pođeš.“

„Znaš koliko sam zauzet u bolnici.“

„I da vodiš računa o meni i danju i noću.“

„To prepuštam Džou.“

Ingrid ga pogleda popustljivo. Zna da on ne misli ništa loše. Zaista je drag. Šta bi radila bez njega? On sve organizuje, ide na sastanke, vodi računa o tome da ne promakne ni najmanji detalj. Ona ni o čemu ne mora da brine i voli ga zbog toga. Napućila se, dotakla mu nos prstom, pa mu istim prstom prešla celom dužinom kravate.

Pre nego što će izaći iz sobe, Peter se nije mogao uzdržati da joj ne da još jedan, poslednji savet. „I upamti, ne potpisuj ništa dok ja prvo ne pogledam.“

Ona je nastavila da slaže odeću i, klimajući glavom, reče: „Da, da“, melodičnim glasom, ali kad je stigla do zatvaranja kofera, učinila je to odlučno i čvrsto je zatvorila bravice.

Lanac ruku je osigurao da njen prtljag stigne na aerodrom bezbedno i na vreme.

Sačekala je u salonu, s nelagodnošću u stomaku, sećajući se kako je na rastanku poljubila Petera i čvrsto zagrlila uplakanu Piju. Nikada nije bila razdvojena od ćerke toliko dugo. Razgovarala je o tome s Pijom, koja je srećna što će njena *mami* – Ingrid je i dalje neverovatno da joj ćerka govori s američkim naglaskom – odužiti svoje u ratnim naporima, dajući sve od sebe da podigne moral trupama. Ali Ingrid zna da je pričati i razmišljati o tome jedno, a suočiti se sa stvarnim razdvajanjem nešto sasvim drugo. U ovom trenutku osećala je primitivnu potrebu da bude s Pijom, bolnu potrebu koja nekoliko minuta liči na mahnitu glad. Užasno će joj nedostajati. Zamislila je sebe kako sedi pored nje na krevetu subotom ujutru i čita novine, pa dočarava sebi njen miris, onu boju vode njenih očiju, zlatnu pegicu na levoj dužici. A sad se setila, u očajničkom naletu ljubavi, kako je devojčica pokušala da oponaša majčino namigivanje. Sećajući se toga, i nehotice je ponovila Pijin izraz prilikom nabiranja nosa i žmirkanja s oba oka istovremeno, kao da snima fotografiju.

Ujutru mi je u glavi bubnjalo i nisam bio svestan ničega drugog osim nečijeg lupanja pesnicom na vrata u mojoj lobanji.

Polako, kao da nešto curi ispod vrata ka meni, rađa se saznanje: otišla je. Ni pisamceta, ni adrese, ničeg. Samo udbljenje u jastuku, izgužvana posteljina i slab trag parfema podsećaju me na to da je bila stvarna i da je zaista bila ovde.

Nasmešio sam se setivši se prethodne noći. Izgledala je gotovo nestvarno. A onda mi se u glavi javila mračnija misao.

Sve što posedujem na ovome svetu nalazi se u ovoj sobi. Brzo sam se uspravio i seo, potražio novčanik, otvorio ga. Na moje olakšanje, ništa nije nedostajalo. A foto-aparati? Eno torbe, na podu pod krevetom, pored čizama. U njoj su svih četrdeset sedam rolni filma, još nerazvijenih, kartonske kutije sa sijalicama za blic, svežanj identifikacionih dokumenata, poslednji primerci *Lajfa* i *Pikčer posta*. U zasebnom odeljku su spakovane svilene čarape, francuski parfem, srebrna pljoska i vadičep za levoruke. Foto-aparati su još uvek tu. Koliko primećujem, nije odnela ništa. Čak ni moj šlem. Eno ga, još je tu, s jednom dugom plavom vlasi zakačenom za remen. U njegovoj postavi su, dobro zaklonjeni, podaci o mojoj krvnoj grupi i moja dva poslednja pisma: jedno upućeno majci – blagosloveno bilo njeno jevrejsko srce – i drugo namenjeno devojci, samo što se tu često menja ime primaoca.

Jesam li ja kriv što ne umem da se branim od žena?

Srušio sam se nazad na krevet. U glavi mi bubnja od napora. Usta su mi suva, jezik kao šmirgla. Okrenuo sam lice ka zidu i pokušao da odspavam još malo, ali mnogo je bučno ovde gore, na poslednjem spratu. Golubovi stružu po oknu krovnog prozora, nožicama grebu staklo. Transporteri osoblja i kamioni, svi sa istaknutom belom zvezdom na boku karoserije, tandrču i bruje ulicama, od njih se tresu lampe i lusteri, okna podrhtavaju u prozorskim okvirima. Zvuk obuće s drvenim đonovima odjekuje po kaldrmi, klak-klak-klak, pošto su nacisti tokom rata rekvirirali svu kožu.